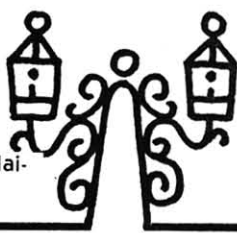

Panu

Kaj Snellman, kerran oululainen, aina oululainen

Tänään torstaina kätettiin Oulun hautausmaan multiin urna, jossa kanslianeuvos Kaj Snellmanin maalliset jäännökset palasivat kotiin. Ouluun, perhehautaamaan. Kaj Snellman olisi tänä heinäkuun 12:nä täyttänyt 70 vuotta...

Kaj Snellmanin tunsin tietysti jo lyseolaisvuosilta, mutta kun hän oli iso poika ja minä vielä polvihousuinen ja kun hän sitten ylioppilastutkinnon jälkeen 1930 lopullisesti jätti Oulun, jäi tuttavuus "hyvää päivää" asteelle. Ylioppilasvuotemme menivät kyllä jo hieman limitittäin, mutta harastuksemme olivat silloin melkein päin kaukana toisistaan kuin vain Suomessa saattoi olla. Näin siis tapasimme vasta tämän vuosikymmenen alussa.

Sanoin, että Kaj Snellman jätti Oulun lopullisesti. Pitää paikkansa vain siinä mielessä, että hän luopui Oulun porvarioikeuksista. Kun sitten tutustuimme lähemmin, huomasin, että Oulu oli pysynyt hyvin lähellä, sydämessä ja mielessä. Käytän vanhaa sanontaa porvarioikeudet siksin, että Kaj Snellman kuului äitinsä puolelta sukuun, jonka monenmonista 1800-luvulla syntyneistä jäsenistä mainitaan esim. P. W. Snellmanin kauppiasmatrikelissa, että sai Oulun kauppaporvarin oikeudet... Kaj oli nimittäin kahden Snellmanin jälkeläinen, isä fil. tohtori, sittemmin professori h.c. Walter J. Snellman, Oulun kautenaan hyvin näkyvä ja monella alalla vaikuttanut persoonallisuus, äiti Signe Snellman, Walterin kaukainen sukulainen, Snellmanien kauppahuoneista kuuluisimman jälkeläinen.

Kaj Snellman otti ensimmäisen kerran yhteyttä kesällä 1971 kun Sara Wacklinin hautakivi Tukholmassa piti paljastettaman. Sara siis yhdisti meidät Oulun merkeissä. Monet kerrat olemme sitten kävelleet ja keskustelleet Oulussa ja Saran "seurassa" myös Tukholmassa, ja ilokseni ehdin olla kerran vieraana Kajin kodissa Helsingissä. Oulun harrastajalle se totisesti oli elämys. On myös soiteltu ja kirjoitettu. Opin Oulua hyvin paljon Kaj Snellmanilta, sain tietoja, vihjeitä, mustaa valkoisella. Monta pakinaa tällekin paikalle syntyi tämän yhteydenpidon seurauksena. Siksi halusin omistaa tämän päivän palstan Kaj Snellmanille, oululaiselle, joka oli uskollinen hengessä ja myös toimi Oulun hyväksi. Sen tietää sekä seurakunta että kaupunki, Oulun historiallinen museo.

Ystävänä muistoksi haluan tässä lyhyesti esitellä hänen viime vuoden lopulla valmistuneen kirjasensa Snellmanska släktgården i Uleåborg 1796—1938. Tämä vihkonen oli tekijänsä päässä varmaan vuosikymmenet, mutta niin vain kuluivat eläkevuodetkin monenlaisissa harrastuksissa, että Kaj sai kirjasensa valmiiksi vasta viime syksynä. Sen sisältämiä tietoja hän oli auliisti kertoillut eri tapaamisten yhteydessä, mutta tunsin sitten varmaan, että oli viimeinen hetki koota asiat yksiin kansiin.

Nimensä mukaisesti kirjainen kertoo suvun oululaisen kotitalon, kaikille meille tutun ja yhä edelleen näyttävän Albertinkatu 8:n vaiheet otsi-

kossa mainitusta vuosiluvusta alkaen siihen saakka, kun Snellmanin kartano myytiin valtiolle. Signe Snellman oli kauppaneuvos Karl August eli Addi Snellmanin ja Maria Antmanin tytär, vanhemmat jo leikkiveriteitä ja lapsuudenyntäviä. Addi Snellman oli syntynyt tässä talossa ja oli kauppaneuvos Johan Wilhelm Snellman G:sonin poika. Hänen äitinsä Jeanette Enbom oli rentmestari Johan Henrik E:n tytär, jonka äiti Christina Ellisabeth oli Erik Tulindbergin tytär. Tämä oli se sama Tulindberg, joka mainitaan Oulun ja Suomen kulttuurihistoriassa Suomen ensimmäisenä säveltäjänä.

Luettelin nämä esivanhemmat, koska tontti ja talo, josta Kaj kertoo, kulki suvussa Tulindbergiltä Enbomille, Enbomilta Snellmanille. Varsinaisen 1800-luvun vaikuttajan J. W. Snellmanin jälkeen taloa ja kauppahuonetta johti hänen poikansa Albert Oskar, myös hän sittemmin kauppaneuvos, erittäin vaikuttava oululaispersoonana. Kaupunki halusi muistaa häntä nimittämällä "hänen katunsa" Albertinkaduksi. A.O:n yllättävän varhaisen poismenon jälkeen tuli isännäksi mainitsemani Addi Snellman, josta tietysti myös hänestä todella ansiosta tuli kommesrooti hänestäkin. Minua vanhemmat oululaiset muistavat vielä tämän herttaisen sedän kompiassisetänä. Tästäkin Kaj kertoo, sillä myös hän ehti olla äidinisänsä, morfarinsa, toverina hänen aamukävelyillään. Suuntana oli aina ensin Kirkko- ja Kauppurienkätujen kulmassa sijainnut Ensio & Lagerbomin puoti. Sieltä kommesrooti osti kaksi pussillista Fazerin parhaita sekakaramelleja, pussi kumpaankin paltontaskuun. Jokainen vastaantuleva lapsi sai sitten kompiaisen. Kompiaiset opetti myös monen tytön ja pojan kiittämään, niaamaan ja pokkaamaan. Vanhoilla päivillään hän ei kuitenkaan enää pysähtynyt puhuttelemaan, mutta karamelleja riitti.

Addi Snellmanin, mm. Kemi-yhtiön pitkäaikaisen johtajan, hautajaistilaisuudesta vuoden 1921 alussa muodostui ainutlaatuinen surujuhla, joka tuskin unohtuu yhdenkään silloin mukana olleen oululaisen mielestä. Kirkkokatu, jota myöten saattue siirtyi Tuomiokirkkoon, oli peitetty kuusenoksilla Pakkahuoneenkadun kulmaan saakka. Ruumisvaunuja veti kaksi mustiin verhottua mustaa hevosta, ensimmäisenä marssi surumusiikkia soittaen Karihaaran sahan (Kemi-yhtiön) torvisoitokunta ja ruumisvaunuja seurasi yli sata hevosaajoneuvoa.

Kaj Snellmanin hieman yli 30-sivuinen kirjanen sisältää, paitsi kotitalon vaiheet ja sen isäntien ja emäntien henkilötietoja, erinomaisen paljon sellaista tapa- ja muuta kulttuurihistoriaa, jota ainakin Oulun osalta on talletettu varsin vähän. Kirjanen on kirjoitettu persoonallisella ja hienolla tyylillä, på svenska, kuten nimestä näkyi. Jos kirjoittaja olisi saanut vielä aikaa, hän vanhana lyseolaisena ja kuuluisan suomen kielen (ja latinan) opettajan poikana olisi voinut kirjoittaa saman yhtä hienosti vielä suomeksikin. Sit tibi terra levis!